

Избори во епидемија на ковид и на говор на омраза

Три појави несомнено го одбележаа јули – предвремените парламентарни избори и двете епидемии, новата, „увезената“, на КОВИД-19, и старата, домашната, на говорот на омраза. Јули донесе и вести дека се добри шансите многу скоро да се произведе вакцина за ковид. За говорот на омраза немаше толку добри вести. За оној против ЦИВИЛ и негови активисти, се огласија новинарските асоцијации - Здружението на новинари (ЗНМ) и Советот за етика на медиумите во Македонија (СЕММ), но, како и на вакцината, сеуште се чека на реакција на Јавното обвинителство и МВР.

Изборниот процес, во сите негови аспекти, беше будно проследен од ЦИВИЛ, со набљудувачи на терен, но и со тимови за мониторинг на говорот на омраза и финансирањето на кампањата. ЦИВИЛ пред изборите ја покрена и иницијативата „ГЛАСАЈ“, а веднаш по изборниот ден организираше панел-дискусија за процесот и резултатите. Пренесуваме само многу мал дел од содржините кои ги донесе овој бурен месец.

Игор К. Илиевски

ЦИВИЛ: Имавме слободни и безбедни избори, проблемот на ДИК со резултатите фрла огромна сенка врз процесот

Општа оценка на изборниот процес, според првичните резултати од обработените извештаи од мониторингот на ЦИВИЛ, е дека имавме уште еден деликатен, но успешен, демократски, слободен и безбеден изборен процес во РСМ. Им

честитаме на граѓанките и граѓаните за високата свест и политичка култура, како и за почитувањето на здравствените протоколи, соопшти Џабир Дерала од ЦИВИЛ на денешната прес конференција.

Дали им верувате на изборните резултати по скандалот со ДИК?

Ден после изборите, на 16 јули, ЦИВИЛ постави прашање на својата Фејсбук страница: Дали им верувате на изборните резултати по скандалот со ДИК?, на

кое одговорија над 200 граѓан(к)и, а најголемиот дел од нив изразија недоверба во изборните резултати на ДИК.

Д.М.

Панел на ЦИВИЛ: Орданоски, Бачовска и Адеми со оценка на изборите

На панел дискусијата на ЦИВИЛ на тема „Постизборни анализи и оценки“ зборуваат Јасна Бачовска, Сашо Орданоски и Висар Адеми, а ја води Биљана Јордановска.

Сашо Орданоски вели дека хакерски напад на ДИК е веројатно од надвор, бидејќи нашата земја нема таков капацитет. Тој вели дека кампањата на ВМРО ДПМНЕ беше црна и промовираше страв, додека кампањата на СДСМ не беше сјајна, но беше умерена и промовираше позитивна енергија.

ДУИ очекува на крај од преговорите дека можеби ќе попусти за идејата Албанец за премиер, но таа отстапка дебело ќе ја наплати.

Изненадување е гласовите за Алијанса за Албанците во овие избори.

„Лидерот на ВМРО ДПМНЕ, Христијан Мицкоски е во еден пародичен филм дека се победници, бидејќи се победници кај македонскиот народ. Таму нема да има промени во раководството. Мицкоски нема да си даде оставка, и да не формира влада.

Левица е изненадување на овие избори. Тој додава дека членовите и симпатизерите се пораснати во автократијата на Груевски, и тие луѓе не знаат што е демократија. „Самиот слоган на Левица немаат ништо левичарско, туку се добива впечаток со настапите на Апасиев дека се

радикална десница“, додаде Орданоски.

Професорката Јасна Бачовска вели дека многу повеќе очекувала од политичката кампања. Во оваа кампања политичките партии немаа теми, и со стари теми настапија, како што е НАТО, името, Преспански договор, додека корона кризата не беше доволно атрактивна.

„Лидерот на ВМРО ДПМНЕ, Христијан Мицкоски е во еден пародичен филм дека се победници, бидејќи се победници кај македонскиот народ. Таму нема да има промени во раководството. Мицкоски нема да си даде оставка, и да не формира влада.

Левица е изненадување на овие избори. Тој додава дека членовите и симпатизерите се пораснати во автократијата на Груевски, и тие луѓе не знаат што е демократија. „Самиот слоган на Левица немаат ништо левичарско, туку се добива впечаток со настапите на Апасиев дека се радикална десница“, додаде Орданоски.

Професорката Јасна Бачовска вели дека многу повеќе очекувала од политичката кампања. Во оваа кампања политичките партии немаа теми, и со стари теми настапија, како што е НАТО, името, Преспански договор, додека корона кризата не беше доволно атрактивна.

„СДСМ во 2016 победија без програма и понуда. Но повеќе не поминува тоа кај гласачите, и затоа граѓаните не излегуваат на гласање. Програмите ги рециклираат од 1992 година, без конкретна реализација.

ДУИ одигра добар ПР, и никој не разговараше за криминалот, корупцијата и да не се бара отчет од нив, туку сите зборуваа за премиерот Албанец. Алтернатива и Алијанса не се најсјајни, но мора некој да ги замени ДУИ“, рече Адеми.

Тој нагласи дека албанските гласачи наместо да бараат работа која им следува според Устав, тие бараат работа од партијата ДУИ.

Д.М.

Единствениот донатор на Левица е директорот на Руски центар

Единственото лице кое донирало пари на партијата Левица за предвремените парламентарни избори 2020, е директорот на Рускиот центар во Северна Македонија, Емил Ниами, покажуваат партиските извештаи за примените донации што ги објави Државниот завод за ревизија. Ниами на 11 јули (ден пред изборен молк) донирал 10.700 денари, на партијата

1. ПРИХОДИ И РАСХОДИ ОД ДОНАЦИИ:
1.А) ПРИХОДИ ОД ДОНАЦИИ:

Ред.бр	Име/назив на донатор	Вид на донација	Датум на добивање на донација	Вредност на донација во денари
1	2	3	4	5
1	Емил Ниами ул.Шахов бр 13/1 Скопје	Донација за изборна кампања	11.07.2020	10.700
			Вкупно донации:	10.700

Левица.

Партијата прикажа сопствени приходи префрлени од редовната сметка на

партијата во вкупен износ од 3,5 милиони денари или околу 57.500 евра.

Мониторинг тим на ЦИВИЛ

ЦИВИЛ е отворен за информации за изборни нерегуларности од сите, заканите против организацијата се атак врз демократијата

Пред, за време на гласањето и во деновите потоа, ЦИВИЛ е опсипан со повици и пораки од граѓанки и граѓани, како и од дел од политичките ентитети кои учествуваа на предвремените парламентарни избори кои се одржаа на 13, 14 и 15 јули.

ЦИВИЛ ги набљудуваше изборите со 314 акредитирани набљудувачи, но во мониторингот многу помогнаа пријавите и соработката со голем број граѓанки и граѓани.

Овој изборен процес го придружуваше жестока црна кампања, која не го изостави ни ЦИВИЛ. Дел од нападите беа и сè уште се насочени против поединци кои се дел од организацијата. Воедно, забележани се и десетина случаи на директен притисок

и закани врз набљудувачите да се откажат од својата позиција на изборни набљудувачи на ЦИВИЛ.

„Заканите, притисоците и говорот на омразата против нас се атак врз демократијата и човековите права во целост. Што се однесува до нас, тие само можат да не направат

посилни. Во секој случај, очекуваме институциите конечно да ги исполнат своите законски обврски и да ги санкционираат овие појави.“ – коментира Џабир Дерала, претседател на ЦИВИЛ.

ЦИВИЛ Тимот за комуникации објави дека организацијата е

отворена за сите информации за изборни нерегуларности и кршење на човековите права и слободи, без оглед на тоа дали доаѓаат од граѓански пријави, партиски извори

или од други невладини организации. Анализите од извештаите од 314 акредитирани набљудувачи на изборите се подготвуваат забрзано. Мобилен тим на

ЦИВИЛ посетува различни места низ земјата и прибира сведоштва и материјали со кои ги проверува и потврдува извештаите од теренот.

ЗНМ остро ги осудува заканите упатени кон Дерала и Сарачини

Здружението на новинари (ЗНМ) и Советот за етика на медиумите во Македонија (СЕММ) најостро реагираат на јавно искажаните закани и омаловажувања со елементи на говор на омраза упатени преку социјалната мрежа Фејсбук, до новинарите и активистите на „Цивил медиа“ Џабир Дерала и Петрит Сарачини.

Овој тип на агресивна реторика присутна на дел од профилите на социјалните медиуми, се засили во текот на изборната кампања, за што повеќе пати реагиравме, а продолжува

и после предвремените парламентарни избори.

Како новинарски организации укажуваме дека говорот на омраза и заканите по живот се кривични дела предвидени во Кривичниот законик, а надлежните институции пред се Секторот за компјутерски криминал и дигитална форензика при Министерството за внатрешни работи (МВР) и Основното Јавно Обвинителство (ОЈО) во Скопје, треба итно да ги истражат и процесираат со цел да ги казнат оние кои го прекршуваат законот но и да превенираат евентуални дела

предизвикани од омраза.

Потсетуваме дека безбедноста на новинарите и правото на слободен говор се основните обележја на земја што претендира да биде демократска. Затоа инсистираме од институциите итна реакција и активно следење на појавата на говор на омраза особено на социјалните мрежи. Од политичките партии пак, особено од оние кои кон кои заканувачите јавно покажуваат наклонетост, бараме јавна осуда на нападите и поддршка на слободната мисла.

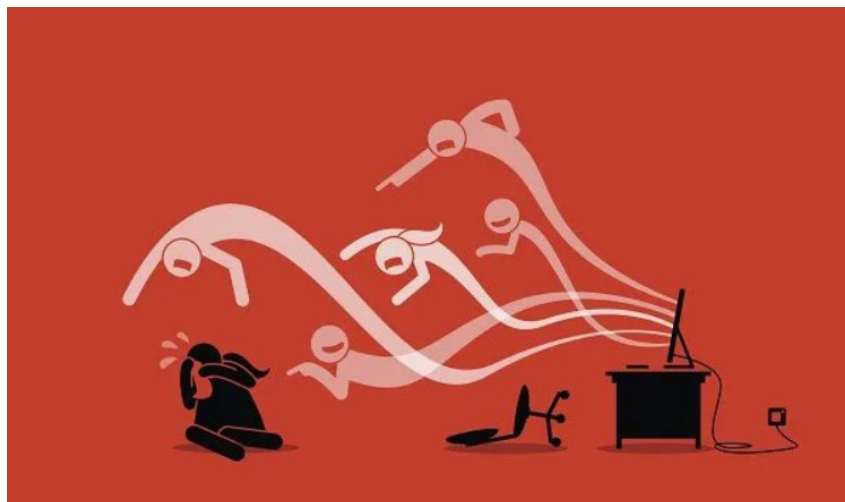

По изборите (привремено) стивна говорот на омразата

По завршување на парламентарните избори кои се одржаа на 15 јули, Мониторинг тимот на ЦИВИЛ забележува пад на говорот на омраза во однос на предизборниот период кога се одвиваа партиските кампањи.

Во предизборната кампања на политичките партии имаше голем број случаи на говор на омраза и дезинформации од самите партии и нивните членови, но и од одредени портали. До денот на изборите, Мониторинг тимот забележа над 100 случаи кои содржат говор на омраза, дезинформации, расизам, закани, навреди, па дури и повици за линч на Фејсбук и Твитер.

Со завршување на изборите не заврши говорот на омраза и дезинформациите. Меѓутоа, тоа што нѝ го привлече вниманието е што по неколку денови по изборите, Фејсбук страниците и Твитер профилите кои редовно објавуваа(т) содржини со говор на омраза и

дезинформации, го успорија ритамот на објавување. Освен неколку исклучоци, најголем број од политичарите прекинаа со црната пропаганда што ја водеа за време на предизборната кампања.

Дали причината за намалениот обем на говор на омраза се должи на неофицијалните конечни изборни резултати на ДИК, и целата енергија ја посветија на тој случај? Или...?

Дел од содржините со говор на омраза што ги откри Мониторинг тимот на ЦИВИЛ

се веќе објавени и достапни за јавноста, исто така се достапни и за надлежните институции. Во наредниот период ќе бидат објавени содржини со говор на омраза, но и профилите на мразачите!

Сепак, иако деновиве е намален бројот на случаи, ЦИВИЛ ја забележува штетата која се нанесува од ваквите објави. ЦИВИЛ ќе продолжи да ги регистрира и да им се спротивставува на овие дејствија и бидејќи во нашето општество нема место за говор на омраза.

Мониторинг тим на ЦИВИЛ

Кардула: Граѓанинот треба да биде гласен, да биде дел од прогресивната борба за подобро општество

Зоран Кардула е еден од оние активисти, инаку графички дизајнер, кој секогаш е гласен кога станува збор за општествени и политички неправди во кои страадат поединци, заедници, но и целото политичко и

општествено делување во земјата. А, гласноста, активното граѓанско учество во приднесот нештата даа бидат подобри, поубави, каде поединецот, но и колективот ќе се чувствува достоинствено, слободно,

среќно, го изразува преку илустрации на креативен начин.

Со Кардула разговаравме колку уметноста може да придонесе во промоција на зелените вредности, социјалната правда и борбата

против национализмот.

Грин ЦИВИЛ: Колку уметноста може да придонесе во промоција на зелените вредности?

Кардула: Најпрво да ги спомнам зелените вредности, почитување на човековото достоинство и човековите права, слободата, демократијата, еднаквост, владеење на правото, социјална и еколошка правда, трансформација на општеството во корист на сите, економска, социјална и еколошка благосостојба, негување на разновидноста на природниот свет... вредности за кој секој треба да се бори.

За мене како графички дизајнер нормално е занаетот кој го имам да го искористам за промоција на горе наведените вредности. Преку графика и илустрација секогаш полесно допира пораката која сакаме да ја пратиме. Промоцијата на овие вредности настојувам да биде преку илустрации

затоа што луѓето помалку читаат текстови. Ритамот на животот, секојдневното брзање некаде остава простор за илустрацијата да ја пренесе пораката без многу текст, а сепак да остави простор за размислување и дискусија. Затоа апелирам сите уметници, дизајнери, музичари... да бидат погласни и да ги промовираат овие вредности затоа што овие вредности се основа за едно здраво општество.

Грин ЦИВИЛ: Што е потребно за постигнување на социјалната правда? Дали визуелизацијата на социјалната неправда е доволно гласна за се направат некои промени?

Кардула: Социјалната правда за мене е директно поврзана со функционирање на правната држава. Без правна држава не може да има социјалната правда. Далеку сме од општество каде има социјална правда, но последниве години видни се некои поместувања кон подобро. Треба уште многу да

се работи. Неопходно е сите кои се социјално угнетувани да го кренат својот глас, прво они да бидат гласни за да нивната мака, нивниот глас се чуе и така да им се помогне. Со визуелизација можеби полесно ќе стигне пораката за неправда, но за сето тоа да има ефект треба граѓанинот да биде гласен, да се бори за своите права кои законски ги има, но за жал често пати нивната реализација изостанува. Без заедничка борба нема да се постигне посакуваната цел.

Грин ЦИВИЛ: Колку уметноста може да помогне во борбата против национализмот?

Кардула: Според мене може многу да помогне. Национализмот, се повеќе и повеќе зема замав во светот и за жал ние не сме исклучок. Сведоци сме на сè повеќе нетолеранција на етничка основа, се враќаат некои стари реторички познати од времето на фашизмот, промовирање на ликови од историјата кои го поддржуваат фашизмот. Тука нема компромис и мора од корен да се пресечат. Ние живееме во една мулти етничка држава и вакви националистички реторички мора најстрого да се казнат зошто штетата може да биде фатална. Уметноста и уметниците не смеат да бидат само неми набљудувачи на вакви девијантни појави во општеството и мора да го кренат својот глас. Тие треба да бидат дел од прогресивноста, дел од општеството кое ќе го водат напред и ќе создаде општество кое ќе биде подеднакво добро за сите без нетрпеливост по било која основа.

Б. Јордановска

ЦИВИЛ повикува на локален референдум за Универзална сала

ЦИВИЛ и организациската Цединица Зелен Цивил се вклучуваат во неформалната јавна дискусија поврзана со Универзална сала. Овде говориме за објект што претставува симбол на солидарноста, изграден по земјотресот во 1963 година во Скопје, пуштен во употреба во јануари 1966 година. Низ своето повеќе постоење, Универзална сала стана еден од најважните културни центри не само на градот Скопје, туку и за целата земја.

Затоа, ЦИВИЛ е на ставот дека овој важен објект заслужува широка граѓанска дебата и одлука за неговата судбина. Потребно е да се побараат решенија за прашањата и на меѓународно

ниво, а конечната одлука да биде донесена по одржување на консултативен локален референдум за судбината на Универзална сала.

Поттикнати од колумната на Сашо Орданоски „А зошто да не: градски референдум за „Универзална сала“?, ЦИВИЛ донесе одлука да поднесе иницијатива за локален референдум за Универзална сала, дали ќе се гради на нова локација, дали ќе се реставрира сегашниот објект или ќе се урива, а на негово место ќе се гради парк... За тие и други прашања поврзани со оваа тема, најдобро е да се организира референдум.

Златно Славејче, Скопје џез фестивал, Виножито, Нота

Фест, концерти, претстави, големи културни, општествени и се само дел од настаните што се организира во Универзална сала. Овој објект кај луѓето буди емоции, сеќавања, идентификации со просторот и времето за многу генерации.

Од друга страна се аргументите и урбанистичките планови и желбата Универзална сала да добие уште повеќе вредност на мултимедијален центар кој ќе ги задоволува културните и духовни аспирации на граѓаните и ќе биде место во кое ќе се препознаат не само скопјани, туку секој кој е дел од културната и уметничката сцена во земјата.

ЦИВИЛ најостро ја осудува злоупотребата на државната помош на сметка на работниците

ЦИВИЛ најостро ја осудува противзаконските и нехумани постапки на работодавачите кои примиле финансиска помош од државата и – наместо да им дадат плати на своите вработени – тие ги задржале парите за себе. Тоа е незамисливо срамно и крајно неприфатливо однесување кое мора веднаш да биде санкционирано.

Финансиската поддршка од државата била за справување со кризата предизвикана

од Ковид-19, односно да се зачуваат работните места на работниците, а не работодавачите незаконски да профитираат врз грбот на работниците за време на најголемата здравствена, социјална и економска криза со која се соочува не само нашата земја, туку и целиот свет.

Овој случај не смее да заврши во корист на моќниците, а на сметка на работниците кои, во голем број случаи, едвај врзуваат крај со крај.

Државата не смее да биде милостива кон газдите. Напротив, треба да покаже строгост и праведност, најостро да ги санкционира сите кои мислеа дека ќе успеат да „го измамаат системот“.

ЦИВИЛ ги повикува сите граѓанки и граѓани кои сметаат дека се оштетени или дискриминирани по било која основа, да го пријават својот случај во организацијата.

EUROPA е весник за европски вредности и човекови права, во издание на ЦИВИЛ. Уредува Редакциски колегиум на ЦИВИЛ. Одговорен уредник за весникот EUROPA: Игор К. Илиевски. Целосниот импресум на изданието е објавен на www.civilmedia.mk

Весникот EUROPA е издание во рамките на проектот „Европа е наш дом“, финансиран од Федералното Министерство за надворешни работи на Сојузна Република Германија.

Ставовите искажани во оваа публикација се на авторките и авторите на текстовите и не нужно ги одразуваат ставовите на донаторите.